

An Phleanáil Teanga

Máire Ní Neachtain: Cathaoirleach Fóram Chois Fharraige um Pleanáil Teanga

Ghlac an Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta le Plean Teanga Fhóram Chois Fharraige ag deireadh na bliana seo caite. €100,000 agus fostaí amháin a thairg an Roinn leis an bplean a chur i bhfeidhm. B'é tuairim thomhaiste an Fhórait, agus é sin léirithe go grinn, beacht sa bplean, go dteastódh €250,000 agus triúr fostaithe san áireamh ar an airgead sin, in aghaidh na bliana, leis an bplean a chur i bhfeidhm. Rinne an Roinn athbhreithniú ar a raibh á thairiscint aici, leasaíodh na critéir mhaoinithe agus cuireadh tairiscint eile faoi bhráid an Fhórait: €150,000 in aghaidh na bliana agus beirt fhostaithe an babhta seo.

D'fhógair an Roinn freisin go mbeadh scéimeanna tacaíochta breise á bhfógairt aici, go luath san Earrach, i réimsí an Teaghlaigh, na Luathóige, na hÓige agus na nEalaíon Dhúchasacha, scéimeanna a chuideodh le próiseas na pleanála teanga. Níor éirigh leis an Roinn na scéimeanna áiride sin a fhógairt go dtí amach sa samhradh. De bhrí go raibh an t-am ag sleamhnú, go raibh mífhóghid sa bpobal agus ar mhaithe le gníomh muiníne go ndéanadh an Roinn beart de réir briathair a léiriú, shocraigh an Fóram bualadh chun cinn. Mar sin, i ndeireadh mhí na Bealtaine d'aontaigh an Fóram glacadh leis an tairiscint nua, in ainneoin nárbh í sin an tsuim airgid ná an tacaíocht foirne a bhí á éileamh ag an bhFóram.

Chaithfí cuideachta a bhunú le go mbeadh eagraíocht ann a bheadh cláraithe go reachtúil leis an bplean a chur i bhfeidhm. Aontaíodh go nglacadh Seán Breathnach, as na Forbacha, Máire Ní Neachtain as an Spidéal agus Tomás Ó Neachtain as Baile na hAbhann, baill de Choiste Stiúrtha an Fhórait an fhreagracht orthu féin, le tacaíocht agus comhairle ó fheidhmeannaigh Údarás na Gaeltachta cáipéisí cuideachta a chur i dtoll a chéile, a aontú agus an chuideachta a chlárú. Tá an obair sin ar thob a bheith curtha i gcrích. Fostófar duine amháin, mar thús, leis an obair a chur sa tsiúl agus ní fada anois go bhfógrófar an post sin. Beidh an té a fhostófar lonnaithe in oifig a bheas lárnach agus feiceálach i gceantar Chois Fharraige le súil is go n-aithneoidh an pobal an t-ionad mar Ionad Buail Isteach, áit a mbeidh eolas, treoir agus comhairle ar fáil maidir le chuile ghné de chúrsaí Gaeilge sa bpobal,

áit a gcuirfear fáilte roimh thuairimí agus roimh mholtaí agus roimh thairiscintí ón bpobal ar thacú le cur chun cinn na Gaeilge i chuile ghné de shaol poiblí agus teaghlaigh an cheantair.

Tá an Polasaí Oideachais Gaeltachta (POG) á chur i bhfeidhm sa gcúig bhunscoil agus sa dá iarbhunscoil sa gceantar. Tabharfar aitheantas mar scoil Ghaeltachta do chuile scoil sa nGaeltacht a chuirfidh critéir atá leagtha amach ag an Roinn Oideachais agus Scileanna i bhfeidhm. Gné shuntasach den POG go bhfuil úsáid agus cothabháil na Gaeilge sa scoil agus sa bpobal Gaeltachta áitiúil mar cheann de na critéir leis an aitheantas sin a dheimhniú. Dualgas nua agus cúram breise é seo ar scoileanna Gaeltachta, ceangal nach bhfuil luaite le scoil de chineál ar bith eile taobh amuigh den Ghaeltacht. Is fiú breathnú ar

Conradh á shíniú idir Seirbhísí Pleanála Teanga agus Fóram Chois Fharraige um Pleanáil Teanga Bealtaine 2015, le Plean Teanga a réiteach do cheantar Chois Fharraige. Ó chlé: Máire Ní Neachtain, Cathaoirleach an Fhórait, Colm Ó Cinnseala agus Mait Ó Brádaigh ó Sheirbhísí Pleanáil Teanga agus Donncha Ó hÉallaithe, Rúnaí an Fhórait.

an bhfreagracht seo mar sin féin mar dheis le muintir an cheantair, de chuile aoisghrúpa, cuma gasúir in aois scoile acu nó gan a bheith, a thabhairt le chéile ag ócáidí éagsúla agus ar bhealaí cruthaitheacha le sealbhú teanga idirghlúine a threisiú.

Sé cinn fhichead de Limistéir Phleanála Teanga(LPT) atá leagtha amach in Acht na Gaeltachta 2012. Tá a gcuid sainriachtanais agus a gcuid dúshláin éagsúla féin ag chuile cheann de na limistéir sin. Tá achar na limistéar, ceistanna infrastruchtúir, cúrsaí fostaíochta, gan trácht ar dhaonra an cheantair, cumas Gaeilge an phobail, líon na gcainteoirí Gaeilge, a mhinice is a labhraíonn daoine Gaeilge, ar chuid de gnéithe a dhéanann idirdhealú idir na limistéir sin. Mar sin féin, tá roinnt mhaith ábhair i bpáirt ag na LPTanna freisin agus ó thosaigh an próiseas Pleanála Teanga, in ainneoin gur eagraigh Údarás na Gaeltachta roinnt ceardlanna le ceannagraíochtaí na LPTanna a thabhairt i gceann a chéile, ba léir go raibh gá le heagraíocht neamhspleách a dhéanadh ionadaíocht ar na LPTanna ar fad ar mhaithe le nasc a láidriú idir na LPTanna agus le guth aontaithe a thabhairt dóibh sa bpróiseas pleanála teanga.

Bunaíodh **Gaeltacht Bheo** ar an 15 Meán Fómhair agus é mar cheann de na príomhspríocanna ag an eagraíocht taithí agus saineolas a roinnt ar a chéile, a chinntiú go gcuirtear na hacmhainní cuí ar fáil do na LPTanna agus go mbeidh oiliúint á cur ar fáil agus taighde á dhéanamh de

réir mar a theastaíonn.

Ní scéal rúin ar bith é go bhfuil géarchéim teanga sa gceantar. Táthar ag druidim i dtreo múnla dátheangachais. Tá dúshláin ag teaghlaigh gur rogha leo Gaeilge a bhuanú mar theanga an bhaile, tá dúshláin ag pobail scoile de bharr éagsúlacht cumais agus úsáide Gaeilge i measc daltaí agus tuistí, tá dúshláin ag daoine gur mian leo Gaeilge a úsáid sa saol gnó áitiúil agus in imeachtaí sóisialta an phobail.

Léiríonn an taighde a déanadh mar chuid de réiteach an phlean gurb é mian fhormhór mór an phobail go leanfadh cáil Chois Fharraige mar Ghaeltacht agus gur mar sin a aithneofar é. Tá rogha teanga fós againn i gCois Fharraige. is féidir linn rogha a dhéanamh tacú leis na straitéisí a moltar sa bPlean Teanga a chur sa tsiúl lena chinntiú go bhféadfaidh an Ghaeilge a hionad reatha mar theanga ceannasach, i réimsí poiblí agus teaghlaigh a choinneáil agus gur Gaeltacht a bheas sa gceantar amach anseo dá réir sin.

Is maith ann plean teanga ach ar deireadh thiar is cainteoirí gníomhacha a chothaíonn beatha teanga ar bith. Is treise ar fad gníomh pobail ná mian pobail. Beidh Plean Teanga Chois Fharraige á chur i bhfeidhm ar bhealach céimnithe, struchtúrtha gan rómhoill, ach beidh rath an phlean ag braith go mór ar ghníomh dearfach ó chuile dhuine agus ó chuile aicme sa bpobal, beag beann ar chumas Gaeilge. Labhair a bhfuil agat di, cuir lena bhfuil agat di, agus cuidigh leis an té gur mian leis/léi tógáil ar a bhfuil de Ghaeilge aige/aici. ■

Roinnt Dánta ó Choláiste Cholmcille

An Lon Dubh Amuigh

Róisín Ní Chonghaile

Daoine ag caint, daoine ag sioscadh,
Iad uile ag obair go dian,
Bileoga ag casadh 's ag bualadh faoi chéile.
An múinteoir ag siúl thart
Ag féachaint ar fhilleáin.

Meas tú an mbeidh an obair bhaile déanta?
Amuigh taobh amuigh
Tá an fharraige tráite,
An lon dubh ina suí,
Ina suí ar pholl,
Amuigh sa pháirc,
Ag breathnú isteach orm,
Ag scríobh an dáin.

An múinteoir crosta,
Mar nach bhfuil fillteáin againn,
An lon dubh ag féachaint orainn,
Is í ag smaoineamh,
Cén fáth nach bhfuair siad fillteáin
Leis an máistreás a choinneáil sásta?

Anseo *Clodagh McCoy*

Sa rang Gaeilge,
Feicim go leor daoine,
Ag caint, ag scríobh,
Ag obair go crua.

Cloisim siosarnach páipéir is plaisteach,
Is pinn ag scríobh go sciobtha,
Cloisim an múinteoir ag labhairt,
Teoracha do na gasúir á dtabhairt.

Tá mé i mo shuí anseo,
Ag triáil dán a scríobh,
Mar 'sé sin atá le déanamh,
Anseo, sa rang Gaeilge inniu.

Sa seomra ranga *Tomás Ó Curraoin*

Sa seomra ranga,
Tá daoine ag caint,
Go hard is go híseal,
Ag plé rudaí difriúla,
Iad ag scríobh dánta faoin rang,
Is rudaí ag tarlú timpeall orthu,
Cuid ag scríobh dánta fada,
Cuid ag scríobh dánta gearra.